

Kadınların tarihte pek çok nedene bağlı olarak erkeklere oranla daha az kaynak bıraktıkları bir gerçektir. Kadın araştırmaları konusunda çalışma yürütenlerin sıklıkla karşılaştıkları bir durum kaynakların kıtlığı sorunudur. Onların kendi kalemlerinden çıkan eserlere ulaşip bunları inceleyebilmek kadın hareketinin dünya konjonktüründe ve Türkiye’de gelişimini tespit edebilmek için önemlidir.

İngiltere’de Kızılhaç Örgütü’nden bağımsız olarak askerî alanlarda hizmet sağlamak maksadıyla oluşturulan *Kadın Konvoy Grupları*’nın kurucusu olan Mrs. St. Clair Stobart tarafından kaleme alınan bu anı kitabının yayın dili İngilizcedir. *Savaş ve Kadın* olarak çevirebileceğimiz bu eser, yazarının Balkan Savaşı esnasında edindiği deneyimlere ve izlenimlere dayanmaktadır.

Kadınlara sağlık alanında pratik eğitim verme vasfından uzak olduğuna inandığı İngiliz Kızılhaç Örgütü’nden istifa eden Mrs. Stobart *Kadın Konvoy Grupları*’nı kurar. Bu destek örgütü doktor, hemşire, aşçı gibi görevlilerden oluşmakta ve Mrs. Stobart dahil altmış üye bulundurmaktadır. *Kadın Konvoy*’u Bulgar Kraliçesi Eleonara tarafından, savaşa katılan Balkan ülkelerine sağlık asistanları temin etmek maksadıyla Bulgaristan’a davet edilmiştir. Balkanlar’da on hafta kalan Mrs. Stobart kendisine savaş izlenimlerini kaleme alma yönünde teklif geldiğinde buna çok sıcak bakmamış, bunları kişisel birer anı olarak değerlendirmiştir. Ancak bir zaman sonra buraya ait deneyimlerinin kadınların gözünden savaşın anlatılması ve ülke savunmasında kadınların yerini tespit etme noktasından önem arz ettiğini düşünerek eserini kaleme almıştır.

Bulgar Kraliçesi Eleonara

Yazarın esas çıkış noktasını *Kadın Konvoy Grupları* aracılığıyla kadınların ülke savunmasında pratik alanda faydalılıklarını sergilemiş olmaları oluşturmaktadır. Daha önce Kırım Savaşı’nda Florence Nightengale’in başarılarına dikkat çeken yazar, kadınların bağımsız bir sağlık örgütünde, bütün

¹ Bu eser California Üniversitesi Kütüphanesinde bulunmakla birlikte dijital ortama aktarılmış olup <http://www.archive.org/search.php?query=war+and+women+mrs+st.+clair+stobart&server=se> adresinde erişime sunulmuştur

önyargılardan uzak ve doğrudan savaş alanında kazandıkları başarıları gözler önüne sermek ister. İngiltere’de sufrajelerin parlamentoya girebilmek için öne sürdükleri argümanları bu tarz pratik alandaki somut başarılar ile desteklemeleri gerektiğini bildirir. Kadınlar artık ülke savunmasında önemlerini ifşa etmişlerdir. Siyasi hakların kazanılması konusunda bu noktadan hareketle kamuoyu oluşturulmalıdır. Kadınları ikinci sınıf insan olarak değerlendiren inançlardan öteye, ki bu inancın İncil’de doğruluğundan emin olunamayan bölümlerden kaynaklandığını belirtir, artık onların vatanseverlik inancının kutsal metinleri dahilinde anlaşılması gerektiğini ifade eder.

Mrs. Stobart, savaşı lanetlediği için militarizm yanlılarının, kadınların haklarını gözettiği için feminizm karşıtlarının eleştirilerine maruz kalacağını farkındadır. Olası bu eleştirilere cevapla: “Bir milletin erkeklerinin onuru öldürmekle ilişkili ise, kadınların onuru da hayat kurtarma çabası ile alakalı olmalıdır. Bundan mantık çerçevesinde hiçbir kaçış yoktur. Bu nedenle de Kadın ve Savaş, yani Güzel ve Çirkin arasında amansız bir ortaklık kurulması gereklidir” deyip anti militarist ve feminist düşüncelerini ortaya koyar.

Eser Bulgaristan kraliçesine adanmıştır. Bir önsözle başlayan kitapta ilerleyen sayfalarda yer verilen fotoğrafların bir listesi sunulmuştur. Fotoğraflarda Mrs. Stobart’ın görüntüleri ile, Bulgar köylüleri, Sofya, Kırk Kilise (Kırklareli), cami, hastane gibi mekanlara da yer verilmiştir. Eser yirmi altı bölümden oluşmaktadır.

Bu hatıra eser, kadın gözüyle savaşı, ülke savunmasında kadının yerini ve militarizm- kadın ilişkisini kadın kalemi ile sunarak İngiliz kadın hareketi ile ilgili bir perspektif sağlamaktadır. Öte yandan Türkiye’de kadın hareketinin gelişim evresinde siyasal katılım taleplerinde izlenen yöntem ve militarizme yaklaşım noktasında da karşılaştırmalı bir çalışma yapmaya imkan sağlamaktadır.

Arş. Gör. Melike KARABACAK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü